

HET HOMBEEKS (OEMBEIKS) DIALECT

Logo van de heemkundekring - Naam + de Sint-Martinuskerk + wapenschild provincie en dorp

Ed Solie - Onze 6 kortfilms en de meer dan 1000 audiofragmenten zijn ook te bekijken/beluisteren via de website van de Heemkundekring Hoembeka. (Wij gebruiken geen Youtube of andere kanalen maar rechtstreeks en reclamevrij kijk/luisteren vanaf onze eigen webruimte).

"Vruger, wir ie gewerkt, gevut ... va smerreges vruug tot saves laat, in weer en wind, soems ieël ét in de vol ieëtte of in de ka. Deunnat gereigend, zonder ete of drinke ... twerk ging veu en toch vuldemons goe, oemda we ni beiter wiste. 't Wood geniete beston nog nil"

(Beluister het hier in het Hombeeks)

(Vroeger, werd hier zeer hard gewerkt. Van 's ochtends tot 's avonds in alle weersomstandigheden. Soms in de zomerse hitte of winterse koude, ook al eens doornat gereigend en dit zonbder eten of drinken. Het werk kwam op de eerste plaats. En wij voelden ons prima. We wisten eigenlijk niet beter. Het woord 'genieten' bestond toen nog niet.)

Hierboven een mooie levensbeschouwing in het Oembeiks van lang geleden, die ons ter ore kwam en we zeker niemand willen onthouden ... Het Hombeeks (Oembeiks) wordt nog behoorlijk beheerst door echte Hombekenaren (maar zij zijn een steeds kleiner wordend aantal) in de leeftijdscategorie 60+. Jammer genoeg wordt het nog amper in standaardgesprekken gehanteerd. Iedereen gebruikt zo zijn eigen gekuiste versie. Die versie is dan aanleunend bij het Algemeen Nederlands, maar dan met niet zuivere klinkerklanken, maar wel met de moderne taalwoordenschat.

Dat we bij de Brabantse dialecten horen is wel een zekerheid. Lang geleden was Hombeek trouwens opgedeeld in twee delen. Wat nu de huidige dorpskern is, was voor 1789 de heerlijkheid Neer-Hombeek en vanaf 1308 onder gezag van Mechelen. Het westelijke deel, Op-Hombeek, modo Smal-Brabant, was het woestere deel. Tijdens de Franse revolutie werden de twee delen samengevoegd tot wat we nu als Hombeek kennen.

Typische kenmerken voor het dialect. (Beluister ze hier)

De 'H' wordt zo goed als altijd achterwege gelaten. Voorbeeld → onze gemeentenaam wordt 'OEMBEIK'.

Bij een meervoudsvorm valt de 'N' achteraan gewoon weg. Voorbeeld → GEVEN wordt 'GEVE' / Lopen wordt 'LOËPE'.

De 'O' wordt in de veel gevallen een OE-achtige klank, maar durft ook wel eens 'EU' meekrijgen. Voorbeeld 1 → POMP wordt 'POEMP'

Voorbeeld 2 → MOGEN wordt 'MEUGE'

Een aantal woorden kunnen hun Franse oorsprong niet verloochenen. Voorbeeld → UITLAAT bij auto wordt 'CHAPMENT'.

Uiteraard zijn ook heel wat woorden compleet anders dan in het A.N.. Voorbeeld → NATUURLIJK wordt 'VANEIGES'.

Vaak wordt er een doffe ë-klank toegevoegd. Voorbeeld: VLEES → VLIEËS

Via volgende link kan je, een in het Hombeeks ingelezen stuk tekst over het dorp, de specifieke A/E/O/U-klanken beluisteren. De 'I' die blijft zo goed als onveranderd.

Ondank de nabijheid en ook eeuwlang gezag van Mechelen heeft de waterloop, de Zenne, gefungeerd als een soort barrière om compleet andere klanken en ook woorden als dialect te laten evolueren. Een typisch voorbeeld: de IJ-klank van Mechelen wordt iets dat sterk aanleunt bij 'AU'. In Hombeek blijft die 'IJ' redelijk herkenbaar maar wel met de toevoeging van de doffe 'Ë' achteraan en enigszins ook de 'A' vooraan, zodoende 'AIJË'. 'GIJ' wordt in Hombeek GAIJË en GAU in Mechelen.

PersoonsnamenHoe werden onze voorouders genoemd? Jozef werd ZJEF / Jan werd ZJANG / Albert werd BEIRE... of iets minder voor de hand liggend Désirée werd DIZZER / Gommarus werd GOEMMER / ... Beluister hier 101 eigennamen uitgesproken in het Hombeeks!

BijnamenOok bijnamen zijn eigen aan dialecten. Een zeer specifiek voorbeeld is dat van mijn eigen overgrootvader (°01-07-1860 - 05-01-1934) Hij werd 'Kaboinke' genoemd. De toevoeging 'ke' had alles te maken met zijn klein gestalte. Hij werkte in Mechelen in de centrale werkplaats der spoorwegen en had daar een functie die je kan omschrijven als seingever. Hij zat in een soortement van cabine. Blijkbaar werd naar hem geroepen als er iets diende te gebeuren met wissels en 'cabine' werd verbasterd naar 'Kabinke' en ergens is dat opgepikt binnen ons dorp en daar nog licht klankmatig gewijzigd naar 'Kaboinke'. Een van zijn zoons, mijn grootvader, is ook bij de spoorwegen gaan

werken en erfde blijkbaar die roepnaam. Hij had niet dezelfde functie als zijn vader. Hij werkte in de smidse als metaalbewerker. Ik heb hem met behulp van artificiële intelligentie intussen ook een en ander laten zeggen (bij wijze van experiment). Uiteraard is de mannelijk stem niet de zijn van toen. Er bestaan immers geen geluidsopnamen van en zodoende is gekozen voor een neutrale Stem. Het vertrekpunt was een zwart-wit pasfoto uit 1924. Dat kan je hier bekijken en beluisteren.

"Vruger, wir ie gewerkt, gevut ... va smerreges vruug tot saves laat, in weer en wind, soems ieël ét in de vol ieëtte of in de ka. Deunnat gereigend, zonder ete of drinke ... twerk ging veu en toch vuldemons goe, oemda we ni beiter wiste. 't Wood geniete beston nog ni!" (Beluister het hier in het Hombeeks)

(Vroeger, werd hier zeer hard gewerkt. Van 's ochtends tot 's avonds in alle weersomstandigheden. Soms in de zomerse hitte of winterse koude, ook al eens doornat geregend en dit zonbder eten of drinken. Het werk kwam op de eerste plaats. En wij voelden ons prima. We wisten eigenlijk niet beter. Het woord 'genieten' bestond toen nog niet.)

Hierboven een mooie levensbeschouwing in het Oembeiks van lang geleden, die ons ter ore kwam en we zeker niemand willen onthouden ... Het Hombeeks (Oembeiks) wordt nog behoorlijk beheerst door echte Hombekenaren (maar zij zijn een steeds kleiner wordend aantal) in de leeftijdscategorie 60+. Jammer genoeg wordt het nog amper in standaardgesprekken gehanteerd. Iedereen gebruikt zo zijn eigen gekuiste versie. Die versie is dan aanleunend bij het Algemeen Nederlands, maar dan met niet zuivere klinkerklanken, maar wel met de moderne taalwoordenschat.

Dat we bij de Brabantse dialecten horen is wel een zekerheid. Lang geleden was Hombeek trouwens opgedeeld in twee delen. Wat nu de huidige dorpskern is, was voor 1789 de heerlijkheid Neer-Hombeek en vanaf 1308 onder gezag van Mechelen. Het westelijke deel, Op-Hombeek, modo Smal-Brabant, was het woestere deel. Tijdens de Franse revolutie werden de twee delen samengevoegd tot wat we nu als Hombeek kennen.

Typische kenmerken voor het dialect. (Beluister ze hier)

De 'H' wordt zo goed als altijd achterwege gelaten. Voorbeeld → onze gemeentenaam wordt 'OEMBEIK'.

Bij een meervoudsvorm valt de 'N' achteraan gewoon weg. Voorbeeld → GEVEN wordt 'GEVE' / Lopen wordt 'LOËPE'.

De 'O' wordt in de veel gevallen een OE-achtige klank, maar durft ook wel eens 'EU' meekrijgen. Voorbeeld 1 → POMP wordt 'POEMP'

Voorbeeld 2 → MOGEN wordt 'MEUGE'

Een aantal woorden kunnen hun Franse oorsprong niet verloochenen. Voorbeeld → UITLAAT bij auto wordt 'CHAPMENT'.

Uiteraard zijn ook heel wat woorden compleet anders dan in het A.N.. Voorbeeld → NATUURLIJK wordt 'VANEIGES'.

Vaak wordt er een doffe ë-klank toegevoegd. Voorbeeld: VLEES → VLIEËS

Via volgende link kan je, een in het Hombeeks ingelezen stuk tekst over het dorp, de specifieke A/E/O/U-klanken beluisteren. De 'I' die blijft zo goed als onveranderd.

Ondank de nabijheid en ook eeuwlang gezag van Mechelen heeft de waterloop, de Zenne, gefungeerd als een soort barrière om compleet andere klanken en ook woorden als dialect te laten evolueren. Een typisch voorbeeld: de IJ-klank van Mechelen wordt iets dat sterk aanleunt bij 'AU'. In Hombeek blijft die 'IJ' redelijk herkenbaar maar wel met de toevoeging van de doffe 'Ë' achteraan en enigszins ook de 'A' vooraan, zodoende 'AIJË'. 'GIJ' wordt in Hombeek GAIJË en GAU in Mechelen.

PersoonsnamenHoe werden onze voorouders genoemd? Jozef werd ZJEF / Jan werd ZJANG / Albert werd BEIRE... of iets minder voor de hand liggend Désirée werd DIZZER / Gommarus werd GOEMMER / ... Beluister hier 101 eigennamen uitgesproken in het Hombeeks!

BijnamenOok bijnamen zijn eigen aan dialecten. Een zeer specifiek voorbeeld is dat van mijn eigen overgrootvader (°01-07-1860 - 05-01-1934) Hij werd 'Kaboinke' genoemd. De toevoeging 'ke' had alles te maken met zijn klein gestalte. Hij werkte in Mechelen in de centrale werkplaats der spoorwegen en had daar een functie die je kan omschrijven als seingever. Hij zat in een soortement van cabine. Blijkbaar werd naar hem geroepen als er iets diende te gebeuren met wissels en 'cabine' werd verbasterd naar 'Kabinke' en ergens is dat opgepikt binnen ons dorp en daar nog licht klankmatig gewijzigd naar 'Kaboinke'. Een van zijn zoons, mijn grootvader, is ook bij de spoorwegen gaan werken en erfde blijkbaar die roepnaam. Hij had niet dezelfde functie als zijn vader. Hij werkte in de smidse als metaalbewerker.

Ik heb hem met behulp van artificiële intelligentie intussen ook een en ander laten zeggen (bij wijze van experiment). Uiteraard is de mannelijk stem niet de zijn van toen. Er bestaan immers geen geluidsopnamen van en zodoende is gekozen voor een neutrale Stem. Het vertrekpunt was een zwart-wit pasfoto uit 1924. Dat kan je hier bekijken en beluisteren.

INZENDER

Ed Solie

Heemkundekring Hoembeka

<http://www.hoembeka.be/>

THEMA

Vertellen en taalgebruik

TREFWOORD

[#streektaal](#)

PERSISTENTE URL

<http://ichdata.be/ARK:80717/e1039180-3351-4e26-a495-4fa6599e0c61>

BIJLAGE

- [totaal.pdf](#)
- [namen.pdf](#)